

Sygn. akt I BU 4/11

POSTANOWIENIE

Dnia 20 września 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Zbigniew Hajn (przewodniczący)

SSN Zbigniew Myszka

SSN Jolanta Strusińska-Żukowska (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania J. B.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych

o świadczenie przedemerytalne,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 20 września 2011 r.,

skargi ubezpieczonego o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego

wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 22 lipca 2010 r.,

odrzuca skargę.

Uzasadnienie

Zakład Ubezpieczeń Społecznych decyzją z dnia 15 stycznia 2009 r. odmówił J. B. prawa do świadczenia przedemerytalnego wobec udokumentowania stażu pracy wynoszącego łącznie 39 lat, 6 miesięcy i 16 dni, zamiast wymaganych co najmniej 40 lat.

Wyrokiem z dnia 17 lipca 2009 r. Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w G. oddalił odwołanie ubezpieczonego od tej decyzji.

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 22 lipca 2010 r. zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji i poprzedzającą go decyzję

organu rentowego w ten sposób, że przyznał J. B. prawo do świadczenia przedemerytalnego, poczynając od 13 listopada 2008 r. Na podstawie dokonanych w postępowaniu apelacyjnym ustaleń Sąd odwoławczy uznał bowiem, że faktyczną przyczyną rozwiązania stosunku pracy z ubezpieczonym przez jego ostatniego pracodawcę (J. D.), co nastąpiło 30 kwietnia 2008 r., była likwidacja zakładu pracy (Zakładu Ceramicznego), wobec czego uprawnienie wnioskodawcy do świadczenia przedemerytalnego należało oceniać nie na podstawie przesłanek określonych w art. 2 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych (Dz.U. Nr 120, poz. 1252 ze zm.), który wymaga wykazania okresu uprawniającego do emerytury, wynoszącego – w przypadku mężczyzny - co najmniej 40 lat, lecz z uwzględnieniem warunków wynikających z art. 2 ust. 1 pkt 6 tej ustawy. W myśl tego przepisu, prawo do świadczenia przedemerytalnego przysługuje osobie, która do dnia 31 grudnia roku poprzedzającego rozwiązanie stosunku pracy z powodu likwidacji pracodawcy, u którego była zatrudniona przez okres nie krótszy niż 6 miesięcy, posiadała okres uprawniający do emerytury wynoszący co najmniej 39 lat dla mężczyzny. Sąd drugiej instancji stwierdził, że do dnia 31 grudnia 2007 r. ubezpieczony wykazał ponad 39 lat okresów składkowych i nieskładkowych, a od 13 maja 2008 r. pobierał zasiłek dla bezrobotnych przez ponad 6 miesięcy i w tym okresie nie odmówił bez uzasadnionej przyczyny przyjęcia propozycji zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej albo zatrudnienia w ramach prac interwencyjnych lub robót publicznych. Z dniem 13 listopada 2008 r. (upływ 6 miesięcy pobierania zasiłku dla bezrobotnych) J. B. spełnił zatem wszystkie przesłanki niezbędne do przyznania prawa do świadczenia przedemerytalnego.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych złożył skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem wyroku Sądu Apelacyjnego, zaskarżając go w części dotyczącej daty początkowej przyznanego prawa – 13 listopada 2008 r., zamiast 4 grudnia 2008 r.

Jako podstawę skargi organ rentowy wskazał naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 7 ust. 1 i 3 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych przez przyjęcie, że prawo do świadczenia przedemerytalnego można ustalić wcześniej aniżeli od następnego dnia po złożeniu wniosku z kompletem dokumentów i wskazał, że zaskarżone orzeczenie jest niezgodne z tymi właśnie przepisami.

Według skarżącego, wzruszenie wyroku w drodze innych środków prawnych nie było i nie jest możliwe, bowiem z uwagi na wartość przedmiotu zaskarżenia (528 zł) skarga kasacyjna jest w sprawie niedopuszczalna (art. 398² § 1 k.p.c.). Nie zachodzą również żadne podstawy do wniesienia skargi o wznowienie postępowania zarówno z przyczyn nieważności (art. 401 k.p.c.), jak i z właściwych przyczyn restytucyjnych (art. 403, 401¹ i 416¹ k.p.c.).

W uzasadnieniu skargi podniesiono, że zgodnie z art. 7 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych, prawo do świadczenia ustala się na wniosek osoby zainteresowanej od następnego dnia po złożeniu wniosku wraz z dokumentami, o których mowa w ust. 3. Ubezpieczony złożył wniosek o świadczenie przedemerytalne w dniu 12 listopada 2008 r., jednak wymagane ust. 3 art. 7 ustawy zaświadczenie z Powiatowego Urzędu Pracy złożone zostało dopiero w dniu 3 grudnia 2008 r., wobec czego prawo do świadczenia mogło zostać przyznane nie wcześniej niż od dnia następnego, tj. 4 grudnia 2008 r.

Skarżący wskazał, że wypłacił ubezpieczonemu świadczenie za okres od 13 listopada 2008 r. do 3 grudnia 2008 r. w kwocie 528 zł, a zatem poniósł szkodę w takiej wysokości na skutek niezgodności z prawem prawomocnego wyroku.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga o stwierdzenie niezgodności prawomocnego wyroku z prawem w części określającej jej istotę (jej treść), w której należy wykazać, że spełnia warunki przewidziane w art. 424⁵ § 1 pkt 1 - 6 k.p.c., powinna zawierać oznaczenie wyroku, od którego jest wniesiona, ze wskazaniem, czy jest on zaskarżony w całości lub w części (pkt 1), przytoczenie jej podstaw wraz z uzasadnieniem (pkt 2), wskazanie przepisu prawa, z którym zaskarżony wyrok jest niezgodny (pkt 3), uprawdopodobnienie wyrządzenia szkody spowodowanej przez wydanie wyroku, którego skarga ta dotyczy (pkt 4), wykazanie, że wzruszenie zaskarżonego wyroku w drodze innych środków prawnych nie było i nie jest możliwe (pkt 5) oraz wniosek o stwierdzenie niezgodności wyroku z prawem (pkt 6).

W literaturze i orzecznictwie przyjmuje się, że obowiązek wykazania, iż wzruszenie zaskarżonego wyroku w drodze innych środków prawnych nie było i nie

jest możliwe, oznacza przeprowadzenie prawniczej analizy przepisów dotyczących środków prawnych, których zastosowanie jest niedopuszczalne lub które z innych przyczyn nie mogły odnieść skutku. Zgodnie z art. 424⁵ § 1 pkt 5 k.p.c. skarżący musi „wykazać” (a więc nie „wskazać”, „przytoczyć” czy „uwiarygodnić”), że wzruszenie zaskarżonego wyroku w drodze innych środków prawnych nie było i nie jest możliwe. Podkreśla się, że nie chodzi tylko o skargę kasacyjną czy skargę o wznowienie postępowania, ale także o inne środki prawne pozwalające na zmianę lub uchylenie orzeczenia, ewentualnie służące pozbawieniu lub ograniczeniu wykonalności (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 27 stycznia 2006 r., III CNP 23/05, OSNC 2006 nr 7-8, poz. 140, z dnia 21 grudnia 2006 r., III CNP 57/06, niepublikowane).

Skarżący poprzestał na stwierdzeniu o niedopuszczalności w sprawie skargi kasacyjnej z uwagi na wartość przedmiotu zaskarżenia, a także braku podstaw do złożenia skargi o wznowienie postępowania na podstawie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego. Przedmiotem sporu w sprawie niniejszej było tymczasem prawo do świadczenia przedemerytalnego. Stosownie do art. 11 pkt 1 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych, w sprawach nieuregulowanych w tej ustawie stosuje się odpowiednio, między innymi, art. 114 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.; dalej jako: ustawa emerytalna). Przepis art. 114 ust. 1 ustawy emerytalnej umożliwia zaś ponowne ustalenie prawa do świadczeń lub ich wysokości - także z urzędu - jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji w sprawie świadczeń zostaną przedłożone nowe dowody lub ujawnione okoliczności istniejące przed wydaniem tej decyzji, które mają wpływ na prawo do świadczeń lub ich wysokość. Powołany przepis stanowi więc podstawę pozwalającą na zmianę prawomocnej decyzji tak w sytuacji, gdy osoba, której odmówiono prawa do świadczenia w związku z nieudowodnieniem faktu spełnienia wszystkich wymaganych przez prawo warunków, przedstawi nowe dowody uzyskane już po wydaniu decyzji potwierdzające to prawo, jak i wtedy, gdy z nowych dowodów czy okoliczności wynika brak podstaw do przyznania świadczenia.

Celem ponownego ustalenia w trybie przepisu art. 114 ustawy emerytalnej jest ponowne rozstrzygnięcie o uprawnieniach, które powstały *ex lege* przed

wydaniem weryfikowanych decyzji rentowych. Uzasadnieniem dla ponowienia postępowania zakończonego prawomocną decyzją organu rentowego, wyznaczającym jego cel, jest niezgodność zawartego w niej rozstrzygnięcia z ukształtowaną *ex lege* sytuacją prawną zainteresowanego, powstałą na przykład na skutek popełnionych przez organ rentowy uchybień normom prawa materialnego, czy procesowego. W ponowionym postępowaniu organ rentowy dąży więc do ustalenia, czy popełnione uchybienia lub przedłożone dowody albo ujawnione fakty mają wpływ na zmianę dokonanych wcześniej ustaleń. Bezpośrednim celem ponownego ustalenia jest rozstrzygnięcie o uprawnieniach emerytalno - rentowych zainteresowanych, według stanu faktycznego z chwili wydania weryfikowanych decyzji rentowych. Ponowne ustalenie w trybie przepisu art. 114 ustawy emerytalnej stanowi zatem nadzwyczajną kontynuację poprzedniego postępowania przed organem rentowym, zmierzając do podważenia decyzji organu rentowego, niezależnie od tego, czy uprawomocniła się ona na skutek upływu terminu odwołania, czy też rozstrzygnięcia sądu. To swoiste „wznowienie postępowania” w takich sprawach w sposób oczywisty ogranicza bowiem prawomocność, czy też niewzruszalność decyzji organu rentowego także w sprawach, w których wydano decyzję przyznającą świadczenie, co następuje również wtedy, gdy do przyznania świadczenia dochodzi wyrokiem sądu zmieniającym decyzję organu rentowego.

Przepisy art. 114 ustawy różnicują jedynie kompetencje organu rentowego w zależności od okoliczności, w jakich nastąpiło uprawomocnienie się weryfikowanych decyzji rentowych. Wyrazem tego są odrębne regulacje zawarte w przepisach art. 114 ust. 1 i ust. 2 ustawy emerytalnej. Organ rentowy ma pełną kompetencję w zakresie wszczęcia postępowania oraz ponownego rozpoznania sprawy i uchylenia (zmiany) decyzji w sytuacji, gdy uzyskały one przymiot prawomocnych w wyniku upływu terminu do wniesienia od nich odwołania do sądu. Natomiast w razie uprawomocnienia się decyzji na skutek rozpoznania odwołania wyrokiem sądu, kompetencja organu rentowego do wzruszalności prawomocnych decyzji rentowych została wyłączona w sytuacji określonej w przepisie art. 114 ust. 2 pkt 2 ustawy emerytalnej. Zgodnie z powołanym przepisem organ rentowy występuje do sądu z wnioskiem o wznowienie postępowania, gdy z przedłożonych dowodów lub ujawnionych okoliczności wynika, że prawo do świadczeń nie istnieje

lub świadczenia przysługują w niższej wysokości. Nie muszą to być okoliczności, na które osoba ubiegająca się o świadczenia lub organ rentowy nie mogły powołać się w poprzednim postępowaniu, lecz takie, które powinny być znane przy dołożeniu minimum staranności, ale na skutek błędu lub przeoczenia nie zostały uwzględnione w poprzednim postępowaniu, a powodujące pominięcie ustalenia istnienia jednego z warunków uprawniających do świadczeń.

Ponowne ustalenie prawa do świadczenia w trybie przepisu art. 114 ustawy emerytalnej nie jest zatem wznowieniem postępowania sądowego (odwoławczego), w toku którego sąd rozstrzygnął sprawę o świadczenia emerytalno - rentowe, ponieważ zostaje wszczęte ze względu na przedłożenie nowych dowodów, z których wynikają fakty istniejące przed wydaniem decyzji lub z powodu ujawnienia okoliczności wtedy zaistniałych i faktycznie zmierza do podważenia decyzji organu rentowego, tylko pośrednio odnosząc się do postępowania przed sądem. Podstawy skargi o wznowienie postępowania wynikające z Kodeksu postępowania cywilnego dotyczą zaś okoliczności zaistniałych na etapie postępowania przed sądem, wobec czego nie można ich utożsamiać z przesłankami ponownego ustalenia prawa do świadczeń emerytalno – rentowych określonymi w ustawie emerytalnej (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia: 22 lutego 2010 r., I UK 247/09, LEX nr 585725, 26 maja 2010 r., II UK 354/09, LEX nr 604227, 21 września 2010 r., III UK 94/09, LEX nr 621346 i 24 marca 2011 r., I UK 317/10, LEX nr 811823 oraz uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 10 czerwca 2011 r., III UZP 1/11, Biuletyn SN 2011 nr 6, poz. 21).

W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych przepisy przewidują zatem możliwość wzruszenia prawomocnego wyroku jeszcze innym, niż skarga kasacyjna czy skarga o wznowienie postępowania uregulowana przepisami Kodeksu postępowania cywilnego, środkiem prawnym w postaci wniosku o ponowne ustalenie prawa do świadczenia w trybie art. 114 ustawy emerytalnej, którego celem jest ponowne rozstrzygnięcie o uprawnieniach, które powstały *ex lege* przed wydaniem weryfikowanej decyzji rentowej, czyli wyeliminowanie decyzji, która przyznaje (także na skutek wyroku sądu) świadczenie, pomimo że prawo do niego nie powstało. Taka sytuacja zachodzi wówczas, gdy zarówno w postępowaniu przed organem rentowym, jak i przed sądem nie zostało ujawnione, iż przesłanka

nabycia prawa do świadczenia nie została spełniona.

Tymczasem skarżący nie podjął nawet próby wykazania, że wzruszenie wyroku w części zaskarżonej na podstawie art. 114 ustawy emerytalnej w związku z art. 11 pkt 1 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych nie było i nie jest nadal możliwe, choć na podstawie uzasadnienia zaskarżonego nie można stwierdzić, żeby Sąd Apelacyjny wziął pod uwagę złożenie przez ubezpieczonego w dniu 3 grudnia 2008 r. zaświadczenia z Powiatowego Urzędu Pracy o upływie z dniem 13 listopada 2008 r. sześciomiesięcznego okresu pobierania zasiłku dla bezrobotnych (k. 127 akt ZUS) i oceniał wpływ tej okoliczności na powstanie prawa do świadczenia w świetle art. 7 ust. 1 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych, skoro w motywach orzeczenia w tym zakresie można znaleźć wyłącznie odwołanie się przez ten Sąd do zaświadczenia złożonego przez wnioskodawcę w dniu 13 listopada 2008 r., potwierdzającego, że okres pobierania zasiłku upływie 13 listopada 2008 r. (k. 111 akt ZUS). Kwestia ta nie była również przedmiotem postępowania przed organem rentowym, bowiem ZUS odmówił prawa do świadczenia w całości, powołując się tylko na niespełnienie przez wnioskodawcę przesłanki dotyczącej posiadania wymaganych przez ustawę okresów składkowych i nieskładkowych.

Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku Sądu Apelacyjnego, złożona w niniejszej sprawie, nie spełnia więc wymagania z art. 424⁵ § 1 pkt 5 k.p.c., wobec czego na podstawie art. 424⁸ § 1 k.p.c. należało postanowić jak sentencji.